

Roman Bartnicki

"Jezus i jego uczniowie : model chrześcijańskiej formacji w Ewangelii według św. Marka", Stanisław Hareźga, Lublin 2006 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 47/2, 227-230

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

odpowiedzi na pytanie, które postawiłem w 2003 roku, czy potrzeba teologii prawa nie zawęzi płaszczyzny dialogu do zbyt wąskiego grona osób. Mogę zatem jednoznacznie odpowiedzieć, iż zaprezentowana w taki sposób, może stać się prawdziwym fundamentem odtwarzania obiektywnego porządku w zrelatywizowanym i nacechowanym przesadnym akcentowaniem zmienności świecie.

Jarosław A. Sobkowiak MIC

Stanisław Haręzga, *Jezus i jego uczniowie. Model chrześcijańskiej formacji w Ewangelii według św. Marka*, Lublin, Wydawnictwo KUL 2006, ss. 461.

Prezentowana książka jest pracą habilitacyjną. Kolokwium habilitacyjne odbyło się 28 listopada 2006 r. na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Praca składa się z Wykazu skrótów, Wprowadzenia, ośmiu rozdziałów, Zakończenia i Bibliografii.

Z uznaniem należy powitać fakt, że rozprawa została napisana przy zastosowaniu metody narracyjnej, która wśród wielu różnych metod interpretacji tekstów biblijnych należy do bardziej uznanych i częściej stosowanych, przynajmniej w egzegezie zagranicznej. Popularna od lat osiemdziesiątych XX wieku szczególnie w kręgu egzegetów anglojęzycznych, znalazła zastosowanie również w pracach autorów piszących w innych językach i została omówiona w Dokumentcie Papieskiej Komisji Biblijnej *Interpretacja Biblii w Kościele* z 1993 r. W biblistycznej literaturze polskiej znaleźć można jedynie nieliczne przykłady jej zastosowania. Poddając analizie narracyjnej Ewangelię według św. Marka ks. Haręzga plasuje się w ścisłej czołówce polskich biblistów stosujących tę metodę.

Ks. Haręzga perfekcyjnie zredagował Wprowadzenie, są w nim wszystkie elementy, jakie powinny się znaleźć we wstępie do pracy. Wyszedł od stwierdzenia faktu, że Marek ewangelista przedstawia Jezusa zawsze otoczonego grupą zwolenników. Jednoznacznemu

określeniu tej grupy nie sprzyja różnorodność terminologii używanej w odniesieniu do zwolenników Jezusa. Najczęściej występuje termin *hoi mathētai* – „uczniowie”. Napisano już bardzo wiele prac poświęconych uczniom Jezusa w drugiej Ewangelii, ks. Harężga krótko przedstawił ich główną problematykę. Metodą narracyjną badali już Ewangelię według św. Marka m.in. R.C. Tannehill, H.J. Klauck, A. Stock. Pomimo powstania wielu prac zajmujących się zbliżoną problematyką, brak jest całościowego opracowania na temat relacji Jezus – uczniowie. Jedyne G. Perini (praca z 1998 r.) i G.P. Peron (praca z 2000 r.) w swoich rozprawach zajmowali się relacją Jezus – uczniowie, ale opierali się na samych tylko pytaniach (Perini) bądź nakazach i zachętach (Peron) Jezusa do uczniów; dlatego ks. Harężga słusznie stwierdził, że ich obraz formacji uczniów nie jest kompletny.

Na terenie biblistyki nie jest łatwo znaleźć temat badawczy, który nie byłby już opracowany. Z uznaniem należy stwierdzić, że ks. Harężga przeprowadził sumienną kwerendę i potrafił znaleźć dla siebie własne pole badawcze. Jak wskazuje już tytuł rozprawy, jej przedmiotem jest relacja między Jezusem a gronem będących przy Nim, towarzyszących Mu uczniów. Przedmiot badań precyzuje podtytuł pracy: „Model chrześcijańskiej formacji w Ewangelii według św. Marka”. Ks. Harężga postawił sobie zadanie całościowego spojrzenia na relację Jezus – uczniowie w Ewangelii Marka, a formację wybrał jako uściślenie przedmiotu pracy. Konkretyzując problem rozprawy stwierdził, że jej „celem będzie przebadanie wszystkich formacyjnych aspektów działalności Jezusa i Jego uczniów w ramach ich wspólnej drogi według Ewangelii Marka” (s. 30).

Słusznie też uwzględnił ks. Harężga fakt, że Jezus powołując i kształtując uczniów, miał już na uwadze swój Kościół, a Marek przekazuje nie tylko informacje o historycznych wydarzeniach, lecz czyni je także paradygmatycznymi pouczeniami dla adresatów swojej Ewangelii. Dlatego też ks. Harężga postawił sobie za cel rozprawy „odkrycie i zaprezentowanie tego modelu jako Dobrej Nowiny dla każdego, kto chce wejść w komunię życia z Jezusem Chrystusem, Synem Bożym, i osiągnąć chrześcijańską doskonałość” (s. 32).

Doceniając wielką sumienność w przeprowadzaniu kwerendy wśród opracowań biblijnych, która umożliwiła sprecyzowanie własnego pola badawczego, pragnę wskazać także na pewne przeoczenie. Słusznie omówił ks. Hareźga we Wprowadzeniu także rozprawy poświęcone drugiej Ewangelii, ukazujące Jezusa jako nauczyciela. Powinien wspomnieć również pracę: K.G. Reploh, *Markus – Lehrer der Gemeinde. Eine redaktionsgeschichtliche Studie zu den Jüngerperikopen des Markus-Evangeliums* (SBM 9), Stuttgart 1969. Ta pozycja jest wprawdzie umieszczona w Bibliografii, ale powinna być także krótko omówiona we wstępie. Podobnie brakuje ważnego dzieła: R. Riesner, *Jesus als Lehrer. Eine Untersuchung zum Ursprung der Evangelien-Überlieferung* (WUNT 2. Reihe 7), Tübingen 1988³. Nie ma go ani we Wprowadzeniu, ani w Bibliografii. Uważam, że powinno być uwzględnione pomimo tego, że zajmuje się Jezusem jako Nauczycielem nie tylko w Ewangelii według Marka, lecz we wszystkich Ewangeliach.

Istnieją różne sposoby przeprowadzania analizy narracyjnej. Ks. Hareźga postanowił przeanalizować rolę postaci w Ewangelii Marka jako aktorów, bohaterów opowiadania. Słusznie stwierdził już we Wprowadzeniu, że centralną postacią Ewangelii Marka jest Jezus. Obok Niego są uczniowie, których On formuje i wzywa do naśladowania. Postanowił zbadać co jest o nich napisane: „ich obecność i uczestnictwo w wydarzeniach, ukazane relacje, zachowanie i postępowanie; ich słowa, wypowiedzi, uzewnętrznione myśli, zamiary i refleksje” (s. 33). Jednocześnie zdecydował się zwracać uwagę także na akcję, fabułę opowiadania, bo przecież wynikają z niej cechy przypisywane bohaterom. Taki sposób analizy mieści się jak najbardziej w metodycie krytyki narracyjnej (według terminologii tej metody są to: *character* i *plot*, ale doszukać się także można takich elementów jak: *conflict*, *setting*, *narrator*, *point of view*).

Rozprawa ks. Hareźgi jest solidną monografią, opracowaną zgodnie z zasadami pracy naukowej, w oparciu o starannie zebraną i wykorzystaną bibliografię. Analiza Ewangelii według św. Marka przeprowadzona jest w siedmiu rozdziałach. W rozdziale pierwszym wprowadzona została główna postać Ewangelii Marka: Jezus Chrystus jako „formator” ludzi zapraszający do podjęcia razem z Nim drogi w ramach

rozpoczętej działalności publicznej. Mam w tym miejscu wątpliwości co do poprawności rzeczownika „formator”, utworzonego przez ks. Harężgę od czasownika „formować”. Nie ma takiego rzeczownika w słownikach języka polskiego. Treścią następnych sześciu rozdziałów pracy są kolejne rozdziały Ewangelii według św. Marka, przedstawiające etapy formacji uczniów przez Jezusa.

Rozdział VIII ma charakter syntezy, a jednocześnie wyciąga wnioski z wcześniejszych analiz. Korzystając z odkrytych w narracji Marka elementów strukturalnych, w końcowym rozdziale ukazany został model formacji chrześcijańskiej w sensie wzoru dla realizacji chrześcijańskiego powołania. Na pierwszy plan wysuwa się w nim postać Jezusa jako jedynego „formatora”. W paragrafie pierwszym wskazane zostało absolutne pierwszeństwo Boga w procesie formacji (1.1), podkreślony osobowy i bezpośredni stosunek Jezusa do uczniów (1.2.), ukazany formacyjny charakter nauczania i cudów Jezusa (1.3.), oraz zauważone, że jest to wychowanie do ewangelicznego radykalizmu (1.4). Paragraf 2. przedstawia uczniów w Jezusowej szkole formacji. Podkreślona jest tutaj osobowa i bliska więź ucznia z Jezusem (2.1), stopniowe odkrywanie tajemnicy osoby i misji Jezusa (2.2), postawa uczniów jako naśladowców Jezusa (2.3), ukazane najważniejsze cechy duchowości uczniów (2.4). W paragrafie 3. ukazana jest wspólnota Kościoła jako środowisko formacji, natomiast w paragrafie 4. relacja uczniów ze światem.

Z uznaniem pragnę podkreślić, że ks. Harężga wykorzystał bardzo obszerną literaturę biblistyczną, także opracowania najnowsze. Najczęściej odwołuje się do dzieł w językach włoskim i angielskim, ale cytuje także rozprawy w językach niemieckim i francuskim. Także bibliści polscy nie będą narzekać, że nie zostali dostrzeżeni.

Praca ks. Harężgi nie budzi zastrzeżeń metodologicznych. Może być stawiana za wzór albo „model” rozpraw pisanych metodą narracyjną. Oczywiście metoda ta może mieć różne warianty, można analizować także inne elementy opowiadania.

Ks. Roman Bartnicki